

Etnologiskt perspektiv på konstgjord befruktning

Susanne Lundin. **Guldägget. Föräldraskap i biomedicinens tid.** 160 sidor. Lund: Historiska Media, 1997. ISBN 91-88930-12-2.

Recensent: Lena Lennerhed, fil dr i idéhistoria, Stockholms universitet.

Att få barn, bli förälder och bilda familj – det är en önskan de flesta människor har. Denna önskan uppfylls inte för alla, av olika skäl, men idag finns en möjlighet för många ofrivilligt barnlösa par att med medicinens och teknologins hjälp, med in vitro-fertilisering (IVF), bli föräldrar. Om människors känslor och tankar inför denna form av sk assisterad befruktning handlar Susanne Lundins bok »Guldägget – Föräldraskap i biomedicinens tid».

Guldägg är gynekologers benämning på det ägg man lyckats befrukta. I Lundins bok representerar guldägget snarare de ofrivilligt barnlösas dröm om ett föräldraskap, besvikelsen när den lyckade befruktningen uteblir och de ambivalenta känslorna när den realiseras. Lundin är etnolog verksam vid Lunds universitet, och det är alltså ur ett etnologiskt perspektiv IVF här analyseras.

De normativa föreställningarna

En utgångspunkt i boken är att den moderna reproduktionsteknologin är förenad med vissa normativa föreställningar. IVF frambringar barn, gör det möjligt för människor att bli föräldrar, men den frambringar även normer för vad som är att se som kvinnligt, manligt, föräldraskap och familj. Att gå igenom en in vitro-fertilisering innebär att gå igenom en biomedicinsk behandling men också en »identitetsformerande läroprocess», enligt Lundin. Och det är denna process som står i centrum för hennes intresse.

I »Guldägget» får vi möta par som upplever ett socialt utanförskap på grund av sin barnlöshet, män som upp-

lever sig omanliga och mindre virila på grund av sina »slöa» spermier, kvinnor som känner sig okvinnliga för att de inte kan bli mödrar. En slutsats Lundin drar är bl a att IVF utgår från en essentialistisk och även ålderdomlig syn på könen. Genom att IVF inte erbjuder ensamstående upprätthålls även den traditionella kärnfamiljens försteg framför andra familjeformer.

För IVF-personal och patienter

Det är en innehållsrik bok. En invändning jag har rör mängden namn ur den etnologiska och könsteoretiska forskningen som Lundin nämner, men som inte alltid tillför resonemanget särskilt mycket. Ett exempel är Thomas Laqueuer och hans bok »Om könsens uppkomst» (idag obligatorisk litteratur inom könsforskningen) som Lundin åberopar men egentligen inte använder.

En annan invändning är att Lundin vill säga så mycket på de 140 sidorna att olika tolkningar ibland skymmer varandra. I övrigt är dock boken välskriven och välstrukturerad. Lundin har en pedagogisk ambition, och »Guldägget» kan med fördel läsas av IVF-personal och patienter, liksom av andra intresserade. Och för den som till äventyrs aldrig funderat över föräldraskapets betydelse i vår tid är den en högst relevant bok. •

Förträffligt om barnlöshet

Nils-Otto Sjöberg, red. **Ofrivillig barnlöshet.** Rapport nr 37. 161 sidor. Svensk förenings för obstetrik och gynekologi arbets- och referensgrupp för ofrivillig barnlöshet, 1998. ISSN 1100-438X

Recensent: Kjell Henrikson, fd chefsöverläkare, Djursholm.

Svensk förening för obstetrik och gynekologi har varit en föregångare i den medicinska professionen när det gäller att ta fram »vårdprogram». Professor Bernt Kjessler var eldsjelen som initierade det system av arbetsgrupper som sedan vuxit till sig inom föreningen. Det unika med dessa grupper är att de har stått öppna för alla intresserade, även utanför universitetsklinikerna. På så sätt har det funnits en möjlighet för många gynekologer att vara med och fastställa »state of the art» inom det egna intresseområdet utan att arbeta vid universitetsklinikerna och att vidga sina kontakter och vyer.

Sedan slutet av 1970-talet har arbetsgruppen för ofrivillig barnlöshet varit verksam, och dess egen fruktsamhet har inte varit dålig; den har nu nedkommit med sin femte rapport. Redaktör har varit professor Nils-Otto Sjöberg i Malmö. Med dr Lottie Skjöldebrand Sparre och med dr Urban Waldenström har utgjort redaktionskommittén. Bland medarbetarna finns 27 av våra främsta experter på området.

Bred framställning

Det är en mycket bra skrift som denna kompetenta församling åstadkommit. Den ger en bred framställning av hur man utreder och behandlar infertilitet, ger vetenskaplig och klinisk bakgrund på ett både tekniskt-vetenskapligt och allmänmänskligt sätt.

Ofrivillig barnlöshet färgar hela livet, och utredning och behandling kan ta lång tid. Rapporten skildrar detta mycket fint, och den borde läsas av personer som har nedvärderat behandlingen av barnlöshet i sjukvården. Särskilt Ann Lalos avsnitt om »infertilitetskrisen» bör läsas av dessa.

Skriften är longitudinellt disponerad. Den börjar med första mötet med